

Keynote – Cathy Berx, Gouverneur Provincie Antwerpen
– “*Bouwen aan veerkracht bij mensen en instellingen*”

Geachte voorzitter,
Dames en heren,
Goede middag,

Hartelijk dank dat u ook mij de kans geeft om de MINA-raad en allen die er al die tijd pionierden en aan bouwden meest hartelijk te feliciteren met deze 30ste verjaardag. Het is sterk dat de MINA-raad deze verjaardag aangrijpt om te reflecteren over het thema *Veerkracht bij mensen en instellingen*.

Aandacht voor dit thema bevestigt de cruciale rol die de MINA-raad de voorbije 30 jaar heeft gespeeld en speelt en hoe hij heeft gewogen en weegt op de awareness en het belang van duurzaamheid, op de vermindering van onze ecologische voetafdruk, op de kwaliteit van onze leefomgeving en, op de noodzaak aan sterke governance om deze ambities waar te maken. Mochten zijn adviezen consciëntieuzer zijn gevolgd....dan was de zeer lange weg te gaan, mogelijk al wat korter.

Wie een blik werpt op de grote topics waarop de MINA zich achtereenvolgens –zonder de andere uit het oog te verliezen- heeft gefocust weet het wel zeker: de MINA-Raad blijft even relevant, zijn werk even noodzakelijk!

Dames en heren,

Gouverneurs bekleden een unieke positie in het federale en Vlaamse bestuurslandschap. Als commissaris van de Federale Regering spelen we een belangrijke rol in het trachten te voorkomen, het bestrijden en beperken van de impact van incidenten en rampen, zoals bijv. overstromingen en langdurige, aanhoudende droogte al dan niet in combinatie met hitte.

Sinds de zogenaamde 'interne staatshervorming' in Vlaanderen voeren gouverneurs specifieke opdrachten uit met het oog op de coördinatie van projecten en processen. Nagenoeg altijd hebben die minstens ook te maken met klimaatmitigatie en -adaptatie.

Allicht meer dan wie ook, hebben gouverneurs het bijzondere voorrecht en voordeel dat ze kunnen, mogen en moeten samenwerken met beleidsmakers, bestuurders, overheidsdiensten: departementen, agentschappen, verzelfstandigde entiteiten; middenveldorganisaties: zoals natuurverenigingen en landbouworganisaties; bedrijven en last but not least al dan niet georganiseerde, geïnteresseerde, en vooral ook steeds beter onderlegde burgers.

De eerder geciteerde coördinatie-opdracht, en de onderliggende problematiek waarop ze een antwoord is, kwam uitvoerig aan bod in Het Witboek interne staatshervorming (<https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/8816>) van april 2011. Op pag. 25 en volgende leest u:

3.2.4 Verkokering bij de Vlaamse overheid

De verkokering bij de Vlaamse overheid, die door de hervorming Beter Bestuurlijk Beleid een acuut probleem is geworden, heeft niet enkel negatieve effecten op de Vlaamse overheid zelf, maar werkt door naar de volledige bestuurlijke organisatie. De verkokering werkt als een katalysator die de knelpunten die hierboven staan opgesomd nog verscherpt.

...

De verkokering bij de Vlaamse overheid zorgt ook voor een onduidelijke situatie voor gemeentebesturen, burgers en bedrijven. Denk hierbij aan de problematiek van elkaar tegensprekende adviezen van verschillende administraties van de Vlaamse overheid bij lokale projecten.

Dan rijst de eerste vraag: is **deze vaststelling nog steeds actueel dan wel –zo'n 10 jaar na de scherpe analyse ervan- eindelijk achterhaald?**

Het Witboek suggereerde immers ook –vooral pragmatische- oplossingen. De structuur of organisatie van de Vlaamse Overheid werden niet grondig hervormd. Wel werd ingezet op "*Betere coördinatie en afstemming*". Met het oog op dat doel kregen gouverneurs een coördinerende opdracht. In Antwerpen hebben we daar de voorbije 10 jaar in elk geval zeer sterk, volgehouden en structureel op ingezet.

Wat hierna volgt is o.m. gebaseerd op 10 jaar ervaringen met de coördinatieopdracht. Waarbij ik de focus vooral leg op de zogenaamde gebiedsgerichte projecten. Telkens is adaptatie de rode draad.

Op de uitzonderlijk natte zomer van 2021 na, waren de afgelopen zomers in Vlaanderen behoorlijk lang, soms erg warm, maar bovenal kurkdroog.

Overigens, ook de immense en intense regenbuien van de voorbije zomer, waarbij het oosten van het land op korte tijd zo'n uitzonderlijke hoeveelheden water moest slikken dat het systeem het begaf, is de andere kant van de spreekwoordelijke zelfde medaille.

Beide: aanhoudende droogte resp. extreme wateroverlast tonen aan dat het systeem flirt met zijn limieten, en deze geregeld overschrijdt.

De symptomen zijn gekend: beken vallen droog, kwetsbare ecosystemen: flora en fauna, maar ook oogsten gaan verloren of lopen ernstige schade op. Initieel namen we onze toevlucht tot enkele gerichte captatieverboden.

Captatieverboden waren en zijn belangrijk. Ze zijn vooral ook steeds too little, too late.

Een duurzaam antwoord behelst zoveel meer dan een 'end-of-pipe'-reddingsboei. Als een schip slagzij maakt, als een vloot op een – nog niet volledig gesmolten- ijsschots afstevent, redden we het niet langer met kleine, punctuele, tijdelijke ingrepen. Hoe nodig die ook zijn en blijven.

Duurzame, systemische oplossingen vergen een doorgedreven en structureel valleierherstel. Ook Jonas Lembrechts, ecooloog aan mijn Alma mater, de Universiteit Antwerpen, was glashelder in De Standaard van afgelopen weekend: 'Natuur (en bij uitbreiding valleigebieden) werken efficiënt als supersponzen én zijn belangrijke buffers in droge periodes. Die gebieden optimaal inrichten zou een beleidsfocus moeten zijn'. Voor ons is dit al vele jaren DĒ beleidsfocus van onze gebiedsgerichte opdrachten.

Sinds kort is er terechte en welgekomen steun dankzij de zogenaamde Blue Deal van de Vlaamse regering. De Blue Deal is zonder twijfel goed en belangrijk want 'motor' voor verandering ten goede. Tegelijk blijft de Blue Deal als verzamelterm van doelstellingen, acties en projecten nog steeds te generiek.

Hij mist die heldere en aanklappende eis tot concretisering op het terrein, met taakstellingen en doelafstanden.

Het gevolg is dat de echte, onderliggende knelpunten onaangeroerd blijven.

Terecht poneert de Blue Deal de ambitie van "meer natte natuur". Ook aan middelen, heel veel middelen zelfs, ontbreekt het allerminst.

En toch blijft de vraag: "meer natte natuur" als algemene ambitie...:

Waar en hoeveel natte natuur gaan we echt realiseren?

Of nog: Moet worden Of nog: hoe, waar, wanneer en door wie worden de eerder abstracte doelstellingen en ambities in meer heuse taakstellingen vertaald?

Wie zal de vooruitgang monitoren? Al bood het programmamanagement van de Blue deal daarover al wat klaarheid

Wanneer en waar zullen de uitvoerders zich mogen/moeten verantwoorden over de resultaat-gedreven inspanningen om de opgelegde concrete doelstellingen te bereiken?

Hoe waken we ervoor dat het halen van nog op te leggen taakstellingen en doelstellingen niet worden gehypothekeerd door plannen en ambities die vooral leiden tot extra verhardingen, waardoor de afstand tot het doel niet kleiner, maar groter wordt en inspanningen weer teloor gaan?

Het zijn dergelijke pleidooien die ook stevast blijf houden op de taskforce Blue Deal en CIW. Ik deed dat trouwens gisteren nog...

Aan de hand van de prachtige vallei van de Kleine Nete, probeer ik te illustreren waar ik op doel. De Vallei van de Kleine Nete schopte het tot Vlaggenschip in Blue Deal. We zijn er de minister uiteraard meest dankbaar en erkentelijk voor.

En toch... In het gebied ligt –jawel- een concrete taakstelling van meer dan 1050ha aan natte natuur. Die taak – en doelstellig is vastgelegd in – u hoort het goed- 2014. Nu bijna 8 jaar later wordt helaas nog steeds veel te weinig gewerkt aan de concrete uitvoering ervan.

De verklaring voor het gebrek aan voortgang en uitvoering, is snel geïdentificeerd:

- 1) Gerichte, aan uitvoeringstermijnen gebonden concrete opdrachten ontbreken;
- 2) voldoende capaciteit aan mensen is er evenmin;
- 3) de grondpositie is zwak of onbestaande én bijgevolg ontbreken de hefboomen om écht in te zetten op een geloofwaardig en volgehouden draagvlak.

Desondanks blijven we –met dank aan allen die zich wel ten volle voor dit gebied blijven inzetten- naar best vermogen roeien met de riemen die we hebben, blijven we zoeken naar de opportuniteiten om meters te maken.

De olifant in de kamer, het onderliggend probleem dat onvoldoende wordt aangepakt blijft ons parten spelen, m.n. onaangepast ruimtegebruik in de vallei.

AGNAS heeft de voorbije jaren de richting aangegeven.

Alleen: hoe actueel zijn de erg moeizaam bereikte compromissen van destijds nog als we de wijzigende omgeving en omstandigheden waarachtig lezen? Leiden ze echt en voldoende tot het structureel herstel van het fysisch systeem?

Bovendien kregen we kort voor de meet een even legitieme als urgente wake-up call waar we allicht te lang doof voor bleven...

Het globaal ruimtelijk compromis was ternauwernood bereikt, of de KMDA legde de problematiek van de verdroging van het Natuurgebied de Zegge op de gesprekstafel. Even delicaat als lastig, maar terecht.

De ruimere boodschap was klaar. De klimaatverstoring en de tastbare gevolgen ervan – de ecologische en economische schade door overstromingen en droogte- dwingen ons tot andere keuzes, tot structurele verandering, jawel: tot een lastige paradigmashift. Makkelijk zal dat niet zijn, maar faire en waarachtige –win-win-win- winst door synergie en samenwerking blijven mogelijk en noodzakelijk.

Op hoofdlijnen komt het erop neer dat we de veerkracht verhogen om schokken van zowel te weinig als te veel aan water op te vangen. Tegelijk en daartoe creëren we een robuust natuurnetwerk, dat deels ook invulling zal geven aan de InstandhoudingsDoelstellingen (IHD's).

Onaangepaste landbouw zal inderdaad en node moeten verdwijnen uit verschillende gebieden. Wie offers moet brengen voor een hoger doel van algemeen belang, moet daarvoor billijk en sociaaleconomisch correct worden vergoed. Overigens, sommige landbouwers vragen er inmiddels zelf naar: "talm niet. maak een eind aan zoveel onzekerheid. Koop ons uit. Doe het correct en snel".

Wat hebben we hier concreet voor nodig:

1. Een klare – bij voorkeur **geïntegreerde en gebiedsgerichte- taakstelling** natte natuur. Idealiter houdt een dergelijke taakstelling ook een uitspraak in over de realisatie van natte natuur buiten de groene bestemmingen.

Alles begint bij een grondige reflectie en definitie van doelstellingen en doelafstanden.

Vlaanderen is klein, het buitengebied nog kleiner. De ambities en doelstellingen divers en soms moeilijk te verzoenen. Niettemin zal het nuttig en nodig zijn om doelen (bv. IHD – Blue Deal) slimmer te stapelen.

Vage doelstellingen zonder duidelijke taakstellingen en bundeling van gerichte capaciteit om ze te realiseren, raken vaak niet verder dan weliswaar ambitieuze doelstellingen, zij het slechts op papier.

Ik noem er enkele:

1. Ruimtebalans van het RSV mét duidelijke taakstellingen voor bos en natuur... → is niet gerealiseerd.
2. Stroomgebied - en bekkenbeheerplannen. Zoals u weet finaliseren we de 3de generatie plannen...terwijl de 2de generatie verre van uitgevoerd is.
3. De vele ruimtelijke structuurplannen op de verschillende bestuursniveau' bevatten goede ruimtelijke voornemens. Helaas hebben ze amper geleid tot structurele veranderingen op enkele, eerdere punctuele realisaties na.

Wat kan dan wel echt het verschil maken?

1. Een gericht **grondbeleid** en een snel inzetbaar arsenaal aan flankerende maatregelen. Vandaag struikelen we als het ware over de grondenbanken. Alleen, de menskracht om echt het verschil te maken ontbreekt nog vaak.

Kortom, een doortastend grondbeleid is cruciaal. Weinig randvoorwaarden bieden meer garantie op succes om doelstellingen en taken sneller en effectief te realiseren, dan een sterke grondpositie.

2. Ook een duidelijk **mandaat en eigenaarschap** voor gebiedsgerichte trajecten om deze taakstelling op het terrein waar te maken -vergelijkbaar met onze inzet in de Kleine Nete- zijn van het grootste belang. In die zin durf ik te poneren dat de coördinatieopdracht van 2011 tot succes leidt in gebieden waar ze effectief wordt ingezet en omarmd. Structureel blijft de verkokering evenwel onverminderd bestaan.

Even ambitieuze als noodzakelijke gebiedsgerichte programma's realiseren kost tijd en dus moet ook de financiering over een voldoende lange termijn geborgd zijn.

3. De nood aan een structurele **financiering** die verder reikt dan een onzekere opeenvolging van projecten, is de derde cruciale randvoorwaarde. Het traject en de finale selectie van Natuur- en Landschapsparken en de dynamiek die de bijkomende ondersteuning impliceert, bieden hier hopelijk een welgekomen antwoord op. Dat wensen we alvast voor het park van de Kleine en de Grote Nete, ruggengraat van Vlaamse natuur en hotspot voor Europese hyperbiodiversiteit en topnatuur.

Nog meer, weer nieuwe, weer andere plannen is in elk geval NIET het antwoord waar wij, waar ons buitengebied op wachten.

Bundelen wat bestaat, verstandig stapelen wat noodzakelijk is en de opdrachten en taken uitvoeren op het terrein, tot de plannen tastbare realiteit geworden zijn...zal in mijn ogen het enige duurzaam en systemisch antwoord zijn. Noem het eventueel een planrealisatie- of planuitvoeringsplicht.

De transitie van het buitengebied realiseren veronderstelt voorts een structurele financiering van de gebiedswerking, bijv. in de vorm van een gebiedsenveloppe gekoppeld aan een duidelijke taakstelling mét verantwoordingsplicht.

De verkokering die in 2011 in alle scherpste en als probleem werd geanalyseerd, zien we helaas nog steeds. In het bijzonder en bij uitstek ook in het buitengebied.

Zowat alle diensten en departementen: ANB, VLM, dept. OMG, VMM, Vlaamse Waterweg, Onroerend erfgoed, Landbouw en Visserij, provincies, regionale landschappen, bosgroepen zijn er aan de slag.

Ze doen dan lang niet altijd met een collectieve agenda en nagenoeg steeds met een eigen instrumentarium, een eigen agenda.

Adaptatie en valleierherstel lenen zich – net als de meeste andere beleidsdoelstellingen- nochtans perfect voor **multilevel-governance**: de structureel en systematisch geborgde samenwerking, wisselwerking en interactie tussen de verschillende beleids- en bestuursniveaus om een gezamenlijke agenda – bij voorkeur ook samen met andere stakeholders- te realiseren.

In het raam van de coördinatieopdracht trachten we die eenheid in verdeeldheid te stroomlijnen met de focus op een gedeelde doel, een zo concreet mogelijke taakstelling. Globaal blijft de vaststelling van in 2011 evenwel overeind.

Zo blijf ik ervan overtuigd dat veel winst te boeken valt door het resultaatgedreven bundelen van mensen en middelen met het oog op het halen van duidelijke taak- en doelstellingen voor en in het buitengebied.

Wie capaciteit en middelen bundelt, met het oog op concreet resultaat verandert de focus en maakt accountability: het afleggen van verantwoordelijkheid mogelijk.

Plannen maken is een ding. Papier is geduldig. Plannen maken slechts echt het verschil als ze worden uitgevoerd op het terrein. De werkelijkheid is weerbarstig, maar wel het enige dat telt. Planuitvoerings- of planrealisatieplicht dus.

Draagvlak, veerkracht, wendbaarheid, co-creatie, samenwerking...ook in de strijd tegen incidenten en calamiteiten worden ze steeds belangrijker.

Het is een open deur, temeer omdat elke generatie die analyse maakt, maar ze blijft wel waar...de complexiteit van onze samenleving, van ons samenleven neemt toe.

Risico's en onzekerheden worden complexer. De wederzijdse verwachtingen stijgen navenant: mensen verwachten meer van overheden. Overheden doen meer appél op eigen verantwoordelijkheid en zelfsturing van de bevolking in het algemeen en van elke inwoner in het bijzonder.

Een toenemend risico- en onzekerheidsbesef in onze risico- en onzekerheidssamenleving vergroot bovendien de vraag naar meer en betere uitrusting, opleiding, vorming en training van hulpverleners, die – o.m. door de toenemende druk overigens steeds moeilijker te vinden en te houden zijn.

Om het met een boutade te zeggen: vroeger volstond een helm, vandaag moeten we inspanningen leveren om een contaminatie-eenheid ter plaatse te brengen.

Ook de dilemma's worden scherper en veronderstellen dat mogelijk botsende legitieme belangen van bij de start in besluitvormingsprocessen geïntegreerd worden.

Bij elke nieuwe ruimtelijke ontwikkeling is er steeds ook nood aan oog voor ruimte voor water, het realiseren van het bouwprogramma met zo'n beperkt mogelijk ruimtebeslag én de toegang tot hernieuwbare energie (warmtenetten): kortom voor een verzoening van groene, blauwe en 'rode' (woon) of 'licht blauwe' (gemeenschapsvoorzienings-) eisen. Een-dimensioneel 'kijken' zal niet langer volstaan.

En soms botst dat. Versmalde wegen en woonerven zullen de verkeersveiligheid drastisch verhogen, maar kunnen buurten ook moeilijker bereikbaar maken voor de dringende interventies van de hulpdiensten.

Fietsveiligheid en – comfort veronderstellen verharde fietsinfrastructuur waardoor er minder ruimte voor water beschikbaar is...

Over ontwikkelingsprojecten, de aanleg van infrastructuur... beslissen we in overwegende mate zelf. Ze zijn plan – en controleerbaar. De processen die eraan vooraf gaan per definitie ook.

Wat geldt voor gebiedsgericht beleid: m.n. de focus op multilevel governance met maximale interactie met stakeholders en burgers geldt evenzeer bij het voorkomen en beheer van calamiteiten en incidenten. Idealiter betrekken we ook geïnteresseerde burgers systematisch om incidenten en rampen te voorkomen, en de impact ervan te beperken wanneer het onvermijdelijke geschiedt.

Bedrijven, instellingen en inrichtingen van hun kant staan – samen met de medewerkers- best ook intens stil bij hun werking in contexten van stress en tegenspoed: hoe worden de business continuity en bevoorrading verzekerd? Hoe staan we in voor de veiligheid en het welzijn van onze medewerkers? Duurzaam omgaan met hulpbronnen, het verminderen van de ecologische voetafdruk, inzetten op circulariteit zijn minstens even belangrijke aandachtspunten.

Het voorkomen van en zich voorbereiden op crises heeft uiteraard nog veel meer met adaptatie gemeen.

De beste pro-actie en preventie zijn de duurzame, structurele en systemische en dus meer in het bijzonder: ruimte voor water, valleierherstel, de uitvoering van het SIGMA-Plan.

Immers, ook beter bestand zijn tegen overstromingen en periodes van droogte overbruggen via de "*interface*" van een gezonde bodem bieden de beste bescherming en mogen gerust worden gekwalificeerd als een ecosysteemdienst.

Een dienst die onze omgeving aan de gemeenschap schenkt in het belang van iedereen. Nood- en interventieplannen en -*planning* zijn belangrijk. Sinds de watersnood van afgelopen zomer, begrijpen we hopelijk beter dat elk vermeden incident, elke vermeden ramp in elk geval veel baten oplevert. De menselijke en materiële schade zijn immers onwezenlijk groot, als het ernstig misloopt.

Bij het beheer van crises zijn volgende stappen van belang...

- Early warning: Help een (dreigende) noodsituatie!
 - o Via BE-Alert sturen we berichten uit over noodsituaties. In provincie ANT zijn al bijna 1 mio adressen ingeschreven. We blijven er op inzetten voor een snelle en efficiënte verwittiging.

 - o Uiteraard geven we ons rekenschap van de beperkingen van het systeem. Afhankelijk van de specifieke locatie, het tijdstip en de context zullen we altijd werken met een combinatie van kanalen en technologieën. Kortom, een middelenmix is nodig.

Zo zullen we ook een beroep doen op klassieke media en persoonlijke netwerken.

- o Bij Early warning systemen heeft men doorgaans vooral oog voor het systeem, de technologie. De grootste tijdswinst is allicht te boeken in de beslissingsboom: goed en tijdig inschatten én beslissen om betrokken te verwittigen, is een kunst op zich.

Wie al te vaak al te snel alarmeert wordt niet geloofd noch gehoord, wanneer het er echt om spant. Wie te lang wacht, verliest kostbare tijd en veroorzaakt mogelijk onomkeerbare schade. Of nog: te veel te snel alarmeren tast de alertheid aan. Een keer te traag alarmeren ondermijnt gezag.

- Preparedness :

- Hulpverlening komt altijd achteraf. Is reactief.
Preparedness: klaar zijn voor het geval dat... vertrekt van, is gebaseerd op preventie en een goede risicoanalyse en -inschatting.

Het is ook een kwestie van cultuur en sociaal contact. Oosterse culturen hebben hoger risicobewustzijn en houden daar voldoende rekening mee van bij de start: safety en security by design, heet dat.

Bovendien zijn mensen doorgaans zo gesocialiseerd dat het collectief belang: het voortbestaan van allen op het individueel belang primeert.

- Overigens, ook ons risicobewustzijn, onze risicogevoeligheid evolueert: de huidige awareness voor klimaatrisico's is niet nieuw, de verbreding ervan wel en dat heeft ook alles te maken met de tastbaarheid van de gevolgen ervan en de media-aandacht ervoor. Al komt die niets te vroeg.
- Preparedness is tot slot ook een basisvereiste voor (pro)actie : voor de vertaalslag van inzicht in en bewustzijn van in aangepast gedrag. Dit vraagt tijd, inzicht en doorzicht in gevolgen van handelingsalternatieven en scenario's of nog in, wat als?

Tegelijk goede praktijken in tijden van pandemie: geen handen geven, anderhalve meter respecteren, mondkmaskers dragen...als samenleving raakten we er al bij al snel aan gewend.

Voor natuurfenomenen is dat fundamenteel anders!

Tot spijt van wie het anders wil en verteerd wordt door menselijke overmoed: de mens kan de natuur niet dwingen.

De mens(heid) kan de impact van de natuurfenomenen wel temperen of omgekeerd: door problematische keuzes nog verwoestender maken.

De legitieme vrees is, dat ons land, onze regio uitgerekend dat –de gevolgen van natuurfenomenen door problematische keuzes nog erger maken- heeft gedaan, heeft gefaciliteerd of heeft laten gebeuren.

Door de decennia heen legt onze ruimtelijke ordening een zware claim op onze open ruimte. Het was niet zonder reden dat architect-docent-conceptueel kunstenaar Luc Deleu al in 1978 'de laatste steen van België' legde.

Toen al was België te klein, de open ruimte te schaars om verder verhard te worden. Compact, in de kernen meer geconcentreerd, hoger bouwen en verbouwen...en zo de open ruimte vrijwaren als gemeenschapsgoed, was zijn devies.

Het klinkt nog actueler, nog urgenter dan het allicht – na de hittegolf van 1976- al was! Voor mij noopt het in elk geval tot een herijking van ons denken en doen.

Ik leg ze voor in open vragen...

1. Hoelang nog kunnen omgevingsdossiers geatomiseerd, geval per geval worden behandeld en beslist zonder referentiekader dat gebaseerd is op en/of oog heeft voor gecumuleerde netto impact?
2. Hoe verhogen we het collectieve bewustzijn voor en inzicht in de impact van onze leefomgeving op onze veiligheid en gezondheid?
3. Hoe vertalen we dat in handzame handelingsalternatieven? Stimulerende burger-wetenschapsprojecten als curieuze-neuze tuinen dragen daar in elk geval structureel toe bij.
4. Hoe stimuleren en tonen we dat individuele keuzes in het algemeen belang ook het eigen belang dienen: onze omgeving zijn we uiteindelijk allemaal...

Voormelde risico's en onzekerheden evenals de steeds tastbaarder impact van de klimaatverstoring eisen een sterke governance. Ze maken de vraag naar sterkte en zwaktes in onze bestuurlijke én maatschappelijke structuren en culturen des te urgenter, de nog onderbenutte groeikansen voor betere adaptatie des actueler.

Ik refereerde al een aantal keer aan de funeste verkokering...

In stedelijke gebieden wordt om voormelde redenen sterk ingezet op **stadsregionale werking**...

Rijst de vraag of we daar ook in het **buitengebied** voldoende over nadenken en op doorwerken. Misschien bieden **'buitengebiedregio's** hier wel een belangrijke hefboom. Maar volstaan zal dat allicht niet.

Ook daar en dan, blijft de nood aan een scherpe taakstelling, een duidelijke 'trekker'- aanjager die ter verantwoording kan worden geroepen cruciaal.

Aan de hogere overheid om een helder en ambitieus doel te definiëren, een opdracht te formuleren en mee te waken over het halen ervan, bijv. door de verplichte rapportering over het al dan niet bereiken van tussendoelen en de eventuele nood aan bijkomende essentiële randvoorwaarden.

Alleen zo raken we de vrijblijvendheid en frustrerende onvoorspelbaarheid en onzekerheid voorbij.

Even bezorgd zijn we over de afkalvende, ambtelijke capaciteit op het Vlaams niveau. Wie zijn medewerkers terugtrekt en centraal ook de uitvoering wil sturen, zonder voeling met het terrein dreigt bovendien te eindigen met minder eigenaarschap en minder intrinsiek gedreven motivatie uit passie voor het vertrouwde en nabije terrein.

Kan het ook anders en beter? Om zo dichterbij de beoogde eigenschappen te raken ?

Voor mezelf hanteer ik alvast volgende uitgangspunten en hopelijk worden die dra ook effectief gedeeld...

Wees transparant en oprecht en maak van grote noden een – weliswaar moeilijke- deugd. Het tegelijk even complexe als voor de hand liggende voorbeeld is – en ik wik mijn woorden- de stikstofcrisis. Wie eerlijk is erkent: zonder afbouw van de intensieve veeteelt, lukt het niet, lukt het nooit.

Wie bovendien wijs is, koppelt de oplossing ervan aan structurele ruimtelijke transitie met het oog op het halen van de InstandhoudingsDoelstellingen en o.m. valleierstel.

Echte efficiëntie bereiken we m.i. pas dan wanneer de prijs van goederen en diensten de externe effecten: a) impact op klimaat; b) impact op ecosysteemdiensten en bio-diversiteit; c) de uitstoot van broeikasgassen en/of van moleculen met een verstorende impact op de leefomgeving; d) het niet-duurzaam, niet-circulair gebruik van hulpbronnen én e) de productie van afval; correct internaliseert, zodat de winsten niet langer vooral worden gerealiseerd op "de kap van het algemeen", van schaarse gemeenschapsgoederen: gezonde lucht, een gezonde bodem en van voldoende beschikbaar water van goede kwaliteit.

Pas dan zullen reële efficiëntiewinsten ook bijdragen tot een reële versterking van de veerkracht, robuustheid, draagkracht en weerbaarheid van het systeem dat tegelijk beter bestand is tegen noodweer en calamiteiten. Dat wens ik ons allen en de komende generaties toe. Het is in elk geval een taak van en uitnodiging aan allen.